

AZ ÖKOLÓGIA A MAI TÁRSADALOMBAN

(Lupta de clasă, 1972. 2.)

A tanulmány szerzője — Bogdan Stugren, neves biológusunk — bevezetesként az ökológia határtudomány-jellegét emeli ki. Megállapítja, hogy ez a tudományág a szociológia és az élettudomány között helyezkedik el, és számos gazdasági, ideológiai és politikai vonatkozása révén érinti az elkövetkező évszázadok emberiségének sorsát.

Az ökológia az élő egységek (szervezet, populáció, biocönózis) és a környezet viszonyát tanulmányozza. Első rálátásban ez a meghatározás nem jelent problémát a szociológia, a gazdaságtan, illetve a társadalmi-gazdasági gyakorlat szempontjából. A társadalom azonban, különösen a fejlett műszaki civilizációjú, nem tekinthet el a bioszférától. Az ember részese mind a bioszféra, mind az értelmével létrehozott nooszféra folyamatainak.

Ha nem létezne ez a bonyolult, gyakran veszélyes kölcsönhatás a civilizáció és a környezet között, nem merülne fel az utóbbi, az ember jövőbeni fejlődése iránt tanúsítandó felelősség problémája sem. Az emberi géniusz alkotta civilizáció csak abban az esetben maradhat meg, ha a természeti környezet nem válik ellenségessé vele szemben.

Stugren hangsúlyozza, hogy a közeledő harmadik évezred sorsa most, a második évezred végén dől el. Nehéz elképzelni, de tudomásul kell vennünk, hogy a kipufogócsöveken kibocsátott szénmonoxid-mennyiség a 2100-ban élő nemzedékek életére is hatást gyakorol.

A nélkülözhetetlen felelősség jegyében az ökológusok már négy évtizeddel ezelőtt bebizonyították, hogy az élő természet nem fogható fel növények és állatok kaotikus halmazaként, hanem csak olyan strukturált rendszerként, amelynek működése a termodinamika elvei, a valószínűség (probabilisztika) és az információelmélet törvényei alapján megy végbe. A bennünket körülvevő élővilág dinamikus jellegű; nem csupán a fajok fejlődnek benne, hanem a kölcsönhatásokból származó struktúrák (biocönózi-

sok) is. Az utóbbiak evolúciója nem látható világosan, de ezektől a hatásoktól függ a bioszféra „termékenységé”, az emberre nézve patogén szervezetek gyakorisága és nem utolsósorban a táj esztétikája.

A világegyetem sztochasztikus, ritmikus működő egység; a ritmus a kozmoszt alkotó összes fizikai rendszerek eleme. Ebben a sztochasztikus bioszférában bármely tényező működésében beálló zavar elkerülhetetlenül zavaró hatást gyakorol a többi tényezőre, és az egész természeti környezet veszélyeztetését vonja maga után.

Az emberek, miközben jogos erőfeszítéseket tettek — életszínvonaluk emelésének érdekében — a mind bőségesebb termések elérésére, erőszakot követtek el a természetben, nem ismerték fel a *negatív feed-back* folyamatot. Ez pedig nem más, mint az adott rendszer fejlődési lehetőségeinek korlátozása, e rendszer környezetromboló termékeinek következtében. Így idézte elő civilizációink például a környezetszennyeződést.

A természetszennyeződés folyamatában nem csupán a haladás érmének másik oldalát kell látnunk, hanem egy, az ember—természet viszonyára vonatkozó fel-fogásból származó tevékenység következményét is. Joggal várható, hogy a mai civilizáció magaslátára emelkedett ember megfelelő etikát hozzon létre, és emberiségéhez méltóan viszonyuljon mind a jövő nemzedékeihez, mind a természetéhez. *Ennek a szemléletnek és ennek a felelősségnek a kialakításában fontos szerep vár az ökológiára.*

MARXISTA ETIKA, KERESZTÉNY ETIKA, TÁRSADALMI FORRADALOM

(Internationale Dialog-Zeitschrift, 1972. 2.)

A tanulmány szerzője, Heller Ágnes, előljáróban leszögezi, hogy a marxista és a keresztény etika viszonya vizsgálható tiszta elméleti szempontból. Ebben az esetben azokból a végső ontológiai alapelvekből kell kiindulni, amelyekre ezek az etikák épülnek, abból a kétségtelen tényből, hogy míg az előbbi az imma-

nenciához, az utóbbi a transzcendenciához kapcsolódik. Az elméleti elemzésnek azonban nem csupán ennek az elmentmondásnak a megállapításával kell kezdődnie, hanem itt is kell *maradnia*. Erről a pontról ugyanis két út nyílik. Az egyik út nem más, mint a két etika ideáltípusának megfogalmazása, a másik pedig a konkrét történelmi elemzés. A szerző véleménye szerint azonban az ontológiai alapelvekből kiinduló elméleti erőfeszítés nem vezet semmilyen lényeges mondanivalóhoz egyik etika viszonylatában sem.

Heller Ágnes felhívja a figyelmet arra a körülményre, hogy a különböző, az ellentétes etikai rendszerekben foglalt maximák — tudatosan vagy öntudatlanul — az egyéni értékrendszerekre támaszkodnak. A többség spontánul átveszi értékrendjét a környezettől. A kisebbség viszont értékrendet választ magának, arra törekszik, hogy szerves egységgé kövacsolja világnézetét és etikáját.

Keresztények és marxisták rendszerint a nekik megfelelő, a maguk kereszténységét, illetve marxizmusát választják. Amikor Bernstein például Marx gazdasági determinizmus-elméletét választotta, dialektikáját viszont obskurantizmusnak minősítette, forradalomelméletét pedig blanquizmusként elvetette, egy konkrét „itt és most” álláspontjáról választott, illetve értékelt. Vannak hívők, akik számára az Új Testamentum legfontosabb tanítása úgy hangzik, hogy add meg a császárnak, ami a császáré, és vannak olyanok, akik azt tartják, hogy a krisztusi tanok lényege: könnyebb egy tevének a tű fokán átjutnia, mint egy gazdagnak a mennyek országába jutnia.

Éppen ezért Heller Ágnes nem elméleti síkon kívánja tárgyalni a címben foglalt témát, hanem a *praxis* hirdetéséért. Ebben az optikában veti fel a modern forradalmi marxizmus és a modern forradalmi kereszténység viszonyának kérdését. Míg az előbbi meghatározására nincs szükség, az utóbbi esetében ismérvként nem annyira az egyházhoz, mint inkább a társadalomhoz fűződő viszonyt ajánlja. Eszerint forradalminak lehetne tekinteni azt a mai kereszténységet, amely azonosítja magát az elnyomottakkal és kizsákmányoltakkal, harcol — ha elkerülhetetlen, akár az erőszak alkalmazásával — az uralkodó osztályok politikája, világnézete, erkölcs-tana ellen, és szövetségesnek tekinti mindazokat az erőket — ateistákat, marxistákat is —, amelyek részt vesznek ebben a harcban.

Heller Ágnes két személyiséget említ

az így jellemzett irányzat képviselőjeként, Daniel Berrigan és Harvey Coxot. Mindketten amerikaiak, állást foglaltak a vietnami háború ellen, és elkötelezték magukat a négerék, a harmadik világ mellett. Míg Berrigan jellegzetesen katolikus, Cox protestáns álláspontot fejez ki, mindketten azonban tömegvéleményt közvetítettek.

Berrigan a katolikus egyházon belül kívánja felfogását és törekvéseit érvényesíteni, forradalmasítani szeretné az egyházat, Cox számára viszont lezárt ügy az egyház elfajulása, éppen ezért elavultnak tekinti az egyházak forradalmasításának kérdését.

Másként viszonyulnak a múlthoz is. Berrigan főként Pascalra és Simone Weilre hivatkozik, Cox a harcos újrakeresztelődést tekinti elődeinek. Ami etikájukat illeti, közös náluk az az igyekezet, hogy meghaladják a kapitalizmus erkölcsi dilemmáját, amelyet Marx fogalmazott meg. Ez az egoizmus és az altruizmus ellentéte, az utóbbi pedig — szerintük — az autentikus keresztény magatartás, a részvétel az emberek, az elnyomottak és kizsákmányoltak harcában.

Ez a néhány szemelvény gondolataikból is jelzi — a velük folytatott *diálogo*s hasznosnak, termékenyítőnek ígérkezik. A forradalmi marxisták megtalálhatják az együttműködés útját a keresztény etika forradalmár képviselőivel.

CSENDES-ÓCEÁNI TUDOMÁNYOS KONGRESSZUS

(Vesztnyik Akagyemii Nauk SZSZSZR, 1972. 1.)

A Szovjetunió Tudományos Akadémiájának közlönyében A. V. Pejve akadémikus és N. A. Bogdanov, a geológiai tudományok kandidátusa részletesen beszámol a múlt év végén Canberrában (Ausztrália) megtartott csendes-óceáni tudományos kongresszus munkálatairól, amelyet a Csendes-óceáni Tudományos Társaság fennállásának 50. évfordulója alkalmából hívtak össze.

A csaknem három héttel tartó kongresszuson több mint 900 ausztráliai tudós, valamint 600 vendég vett részt, 48 országból. A munkálatok négy tagozatban folytak: a környezet termékenysége és a természetvédelem a Csendes-óceán övezetében; a környezet minősége és a természeti erőforrásokkal való gazdálkodás politikai, jogi és adminisztratív kérdései; a csendes-óceáni térség geológiai felépítése; az ember és a csendes-óceáni térség.

A szerzők beszámolnak a szovjet tudomány küldötteinek, továbbá azoknak a kutatóknak a hozzájárulásáról a kongresszus munkálatai sikeréhez, akik a Mengyelejev és Vernadskij nevét viselő expedíciós hajókon hosszú évek óta végznek tudományos kísérleteket. L. A. Knyazsinszkaja például tanulmányában foglalkozott a társadalmi és a tudományos-műszaki kérdések összefüggésének az ember—természet viszonyban betöltött szerepével.

A csendes-óceáni kongresszuson felolvasott értekezések a legváltozatosabb témákkal foglalkoztak: biológiai, gazdasági, szociális, demográfiai, orvostudományi problémákban egyaránt jelentős tennivalókra figyelemztettek. Amint a szovjet folyóirat cikkirői rámutatnak: a kongresszus egyik legfontosabb és legtöbbet vitatott kérdése a természet és az ember kapcsolata volt. Számos résztvevő hívta fel a figyelmet arra, hogy míg az ember — a jelenkori tudományos-műszaki forradalom körülményei között — egyre magasabb fokon tudja hasznosítani a bioszféra természetes erőtartalmait, hangsúlyozottabban kell számolni azokkal a természetben megmutakozó káros folyamatokkal, amelyeket az ember beavatkozása hoz létre. H. Coombs, az ausztráliai nemzeti egyetem rektora felhívást intézett a kongresszus résztvevőihöz a természeti erőforrásokkal való észszerű gazdálkodásra, a természetvédelem fokozására.

A Szovjetunió Tudományos Akadémiája közlönyének cikke beszámol arról is, hogy a kongresszussal egyidőben — ugyancsak Ausztráliában — összeült az UNESCO-nak a természeti erőforrások kérdéseivel foglalkozó konzultatív tanácsa. Az UNESCO-tanács, amely a világ csaknem valamennyi országának közreműködésével olyan nagyszabású programokon dolgozik, mint *Az ember és a bioszféra* és *A geológiai korreláció*, jól hasznosíthatja a csendes-óceáni kongresszus munkálatainak legfontosabb következtetéseit.

INTERJÚ-ALANY: ADRIAN PĂUNESCU

(Ramuri, 1972. 1.)

A Craiován havonta megjelenő s az irodalmi provincializmus ellen jó írókkal és jó közleményekkel küzdő művelődési lap főszerkesztőhelyettese, Ilarie Hînoveanu, az olténiai tanító unokájához, a bukaresti neves költővé és publicistá-

vá, szerkesztővé lett Adrian Păunescu-hoz intézett kérdései s a kapott válaszok meghaladják egy átlag-interjú érdekességét. A kérdezett ugyanis a *Sub semnul întrebării* című, nagy visszhangú interjúkötet szerzője. (A 69 román politikusnak, írónak, művésznek feltett, mindig az illető személyhez s az alkalomhoz gondolt 1878 kérdés s a román kultúra utóbbi éveit megvilágító ugyanennyi válasz a *România literară*, illetve a *Luceafărul* hasábjain jelent meg; 1972 februárjától Păunescu közvéleményformáló interjúit a kolozsvári *Tribunában* olvashatjuk.)

Gyermekkori, iskolai emlékei között idézi az akkori craiovai tehetséges fiatal színészgárdát (Silvia Popovici, Ion Marinescu, Amza Pellea, Victor Rebengiuc és mások), akik „megtanítottak minket arra, hogy mi az öröm, mi az optimizmus, előttünk, gyermekek előtt játszva a nagy Shakespeare-t, műveinek számtalan halottjával és költészetének végtelen szomorúságával. (Ezeknek a gyerekeknek az iskolában egy rossz, fád-optimista irodalmat tanítottak.) Mi, gyerekek, nagyon optimisták lettünk, megértve, hogy az értékek nem haltak meg, és eljön a nap — mint ahogy el is jött —, amikor a lélek és a gondolat számára minden emberi elérhető lesz”.

Păunescu nem rejti véka alá viszonyának változó alakulását a *Luceafărul* című bukaresti hetilappal: neki köszönheti írói befutását, aztán szembekerült a lap akkori vezetőségével, később, pályájának egy nehéz szakaszában Ștefan Bănuțescu meleg emberséggel fogadta, s ezen a munkahelyén írta a közelmúltban: „szeretném meggyőzni kortársaimat, hogy lehetséges”. Ugyanilyen nyíltan sorolja elő, hogy költőként kinek mit köszönhet: az 1960-as promóciónak, Nichita Stănescunak, Ilie Constantinnak, Cezar Baltagnak a kamasz ízlésének ráhangolását az igazi költészetre; Ion Alexandru, Marin Sorescu, Gabriela Melinescu, Ion Gheorghie évjáratának a verseny józének felismerését; Labișnak az áldozat megértését; Eugen Jebeleanunak, Miron Radu Paraschivescunak, Dimitrie Stelaru-nak, Geo Dumitrescunak a forradalmi költészet szépségének elfogadását.

Adrian Păunescu maga is a harcok közéleti líra művelője, ezt a fajta költészetet lényétől elválaszthatatlannak érzi: „Én nem vagyok kommunista a gyűléseken, és »párton kívüli« mindennapi életben. Nem is hiszem, hogy a gyűlések valami változhatatlant jelentenek, sőt meggyőződésem, hogy a túl sok gyűlés

akadályozta a marxizmus fejlődését.“ Hasonló alkotó szellem, kommunista bátorság hatja át interjút is, melyeket a közömbösség elleni harc eszközeinek tekint, sikerüket pedig kortársai dialóguséhségnek, demokrácia-igényének tulajdonítja.

DÉRY TIBOR A NYUGATRÓL

(Jelenkor, 1972. 1.)

A mai magyarországi irodalom legjobbait szóltatja meg interjúorozatában Bertha Bulesü. Az érdekes sorozat (melyben Illyés Gyula, Weöres Sándor, Kolozsvári Grandpierre Emil, Cseres Tibor és még sokan mások válaszoltak őszintén életükről, felfogásukról, műveikről az ugyancsak ismert, fiatalabb prózaírónak), a manapság divatos interjúforma vonzóerejét növeli, hogy a publicisztikai közvetlenségű válaszok mellett a megkérdézettek verssel, prózával, tanulmánnyal is jelen vannak az illető lapszámban.

Déry Tibor fordulatokban bővelkedő pályája különösen jó alkalom a riporternek a közönséget — és a szakmabelieket — igazot kérdések feltételére. A „beteljesületlen tervek, vágyak, álmok?”-ra a válasz: „Általában elégedett ember vagyok, ezt értsd úgy, hogy a munkáimmal ugyan lényegében nem vagyok megelégedve, mert túl nagy a margó az elképzelt vágykép és a beteljesített munka között, de azt hiszem, többre nem telt volna az erőmből. Az utóbbi évtizedben azonban nagyjából kihoztam magamból, amit lehetett, ezért vagyok elégedett. Ami az élet külső körülményeit illeti, soha nem gondoltam arra, hogy ilyen anyagi biztonságban, mi több, jólétben fogom befejezni az életemet.“ Szülőföld, közönség, emigráció, honvágy, az író feladata — a kérdéseknek megfelelő nyílt válaszok megerősítik véleményükben Déry szépírói munkásságának ismerőit, tisztelőit. Közvetve ugyan, e kérdéskörhöz kapcsolható az író *Emlékeim a Nyugatról* című, közlésre először itt kerülő önéletrajzi műltidézése is.

Köztudott, hogy Déry a *Nyugat*-ban indult, kapcsolata a folyóirattal azonban korántsem volt idillikus. Íme, néhány részlet: „1917-ben, tehát majd tíz évvel indulása után közölte első munkámat, s így túl fiatal voltam, hogysem az alapítók, Ady, Babits, Móricz, Tóth Árpád, Kosztolányi, Ignóus stb. befogadhattak volna már beért s összeleplegetett közönségükbe, viszont túl öregnek látszóttam a következő, úgynevezett második

nemzedékhez, mely tíz-tizenöt évvel utánam ütötte fel fejét. Hátam mögött támaszok, előttem kötelékek nélkül, így kerültem két nemzedék közt a pad alá. Lehet, hogy egyéb okok mellett ez a viszonylagos magány is elbizonytalanította író tollamat.“ Egyedül Tóth Árpádhoz fűzte baráti kapcsolatot, az emigráció éveit viszont megszakították e kapcsolatot. „De a távolság nemcsak barátságunkat hűtötte le emlékké — igaz, dédelgett emlékké —, többé-kevésbé elidegenített az egész hazai irodalomtól; az idő tájt ugrottam fejest a nyugati avantgarde mozgalmakba, melyeknek dörgő hullámverése egy időre megsüketített a hazai hangokra. Hét év után, 1926-ban hazatérve, azon vettem magá észre, hogy megint csak emigrációba kerültem, itthon is idegenként, s jó időbe telt, míg hallásom visszaigazult ahhoz a dallamkincshez, melyet születésemkor kaptam örökbe. Hallásom s vele párban ítéletem is arról, ami idehaza irodalomban történik.“

Művei ekkor még barátai részéről sem találnak kedvező vagy akár megértő fogadtatásra, sőt a *Nyugat* nem is reagál kötetekre. (Erről a viszonyról vallanak Déry Babitshoz, illetve a szerkesztőséghez címzett — a vallomáshoz most csatolt — levelei.) A következmény? „Személyes balsorsom szorítására már-már bandzsítáni kezdtem, csak azt vettem észre, ami tekintetem ferde tengelyébe esett. Így nemcsak a világ rajza vetült elém gyakran torz formában, de az irodalom s benne a *Nyugat* képe is. Roszszul mértem fel jelentőségét, sokáig nem tudtam, hogy olyan kaptatója a magyar közéletnek, amilyenre ez előtte csak Petőfi, Arany idejében hágott fel.“

ÚJ ÉLETTUDOMÁNY FELE

(Science et Vie, 1971. 646.)

Az élet és az ember kölcsönviszonyának bonyolult összefüggéseit tanulmányozó franciaországi kutatóközpont, az *Institut de la Vie* (Élettudományi Intézet) tevékenységéről, tervciről írva, Charles Noël Martin érdekes összegezését adja az itt folyó kutatások mai helyzetének és távlati lehetőségeinek.

A szerző cikke elején felhívja a figyelmet arra, hogy mai ismereteink nagy része csupán az embert körülvevő természetre vonatkozik, de nem ad elegendő felvilágosítást magáról az emberről és az ember—természet viszonyról. Az egység és teljességre törekvő tudományvilág megalapozása végett szükséges lenne az emberről szerzett ismeretek szá-

mottevé bővítése. Itt elsősorban azoknak a sajátos törvényszerűségeknek a felfedéséről van szó, amelyek csakis az élő anyagra jellemzők. Az élettelen anyagtól eltérően az élő anyagot bizonyos dinamikus egyensúlyi állapotok jellemzik, illetve határozzák meg; ezekre hatva az ember akarva-akaratlanul is az életjelenségek módosulásait idézheti elő. E bonyolult hatásmechanizmus felderítése céljából az összes „érdekelte” tudományok interdiszciplináris összefogását kell szorgalmazni. Ebben az összefogásban, a szerző véleménye szerint, egyetlen közös „nyelv”, a matematika alkalmazása vezethet eredményre. Az első lépés egy új határtudomány, a matematikai biológia megalapozása lehetne; ezt egyelőre az akadályozza, hogy az élet komplex jelenségeinek modellálására alkalmas matematika még maga sem született meg. Ez azonban nem elegendő, ugyanis a fizika, kémia, kibernetika és más tudományok rohamos fejlődése is nélkülözhetetlen.

Megérteni annyit jelent, mint megszeretni, és ez annyit jelent, mint megvédeni azt, amit megszerettünk s ami vesztélyben forog — írja Charles Noël Martin, az Életre gondolva. Ez az erkölcsi csengésű szentencia ember és környezet viszonyára is vonatkoztatható.

Az *Institut de la Vie* egész tevékenysége azt igazolja, hogy az ember ráeszmélt: jövője biztosítása érdekében már ma fokozottabb cselekvésre van szüksége. Ez feltételezi egyrészt az életről alkotott nézetek, elméletek szembesítését, másrészt pedig a tudományos kutatás gyakorlati eredményeinek a hasznosítását. E kettő szintézisétől várhatjuk az egyre sürgetőbb kérdések megoldását szolgáltató korszerű élettudomány létrejöttét.

A MŰVESZI ALKOTÁSOK ADÁSVÉTELE ANGLIÁBAN

(The Times, 1972. 58. 363.)

A múlt évben — írja Geraldine Norman — a műalkotások adásvétele mindinkább politikai kérdéssé vált. Egész éven át heves vita folyt arról, hogyan kellene és lehetne megakadályozni a művészi értékek kivitelét Angliából, és milyen pénzügyi kötelezettségek hárulnak e tekintetben a kormányra. Az év elején a kormány képviselője kijelentette, hogy nem tud hozzájárulni Velazquez *Juan de Pareja* című festményének megvásárlásához, mire a gyűjtők úgy vélték, hogy szabad kezét nyertek minden művészi alkotás értékesítésére. Igaz, csakhamar külbizottság alakult a „nemzeti kincsek”

megmentésére, de a megindult áradatot nem tudta feltartóztatni. Néhány héttel később Sothebynál a Dulwich College árverezés alá bocsátotta Domenichinónak *A mágusok imádása* című képét, majd egy Tizian (*Acteon halála*), egy Van Dyck (*Néger tanulmányfej*) és egy Rembrandt (*Egy ember arcképe*) került árverésre. A Dulwich College eljárása általános felháborodást váltott ki, mert a múlt századi jötevő nem ezzel a céllal hagyományozta a képet a college-ra. A kérdés körül támadt vita végül is azzal zárult le, hogy a Skót Nemzeti Galéria a képet megvásárolta 100 000 fontért, és így biztosította a nemzeti érték megmentését.

Tiziannak *Acteon halála* című alkotását június végén az egyik amerikai gyűjtő 1 680 000 fontért vásárolta meg, de már ugyanazon a héten továbbadta egy kaliforniai múzeumnak 1 763 000 fontért, vagyis néhány nap alatt 83 000 font tiszta nyereségre tett szert. Van Dyck művét is ugyanez a múzeum vásárolta meg 420 000 fontért, Rembrandt képe viszont eladatlan maradt.

A közben magára ébredt angol nemzeti lelkiismeret igyekszik megtartani Tizian művét, és a Nemzeti Galéria erre áldozta minden anyagi lehetőségét. Így is fedezetlenül maradt 231 500 fontnyi összeg, amelyet közadakozásból igyekeznek előteremteni.

Az árak folytonos emelkedését jól szemlélteti a következő példa: Edward Burne-Jones *Laus Veneris* című festménye 1957-ben 3400 fontért cserélt tulajdonost, a múlt évben ugyanez a kép 33 000 fontért kelt el.

Azonos tendencia érvényesül egyéb ritkaságok és műkincsek esetében is. Például a *The Lady Blunt* néven ismert Stradivari-hegedű június 4-én 84 000 fontért kelt el, korábbi tulajdonosa 1959-ben mindössze 17 000 fontért vásárolta, vagyis az ára tizenkét év alatt ötszörösére emelkedett. Drágulnak a miniatűrök is. A múlt évig a legnagyobb összeg, melyet valaha is miniatűrért kifizettek, 21 000 font volt. A tavaly viszont Isaac Oliver egyik művét 65 100 fontért adták el. Nem maradnak le a stílbútorok sem. Egy XVIII. századi, sèvres-i porcelánlemezrel berakott és ormoluval (örölt arany, réz és ón ötvözet) díszített íróasztal 173 250 fontért kelt el.

Riasztó méreteket öltött a művészi alkotások és ritkaságok fokozatos kivitele az Egyesült Államokba, amelynek gazdag múzeumi valósággal felszórólják az árakat, s nagymértékben előidéztek a műkincsekkel folytatott példátlan üzérkedést.